מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות לבתי ספר על־יסודיים
מועד הבחינה: חורף תשע"ו, 2016
מספר השאלון: 009184

ספרות עברית וכללית

על פי תכנית הרפורמה ללמידה משמעותית
חלק מן הרמה הרגילה

לעולים חדשים

לבתי ספר דתיים

הוראות לנבחן

א. <u>משך הבחינה</u>: שעה וחצי.

ב. <u>מבנה השאלון ומפתח ההערכה</u>: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון	— סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר), דרמה ומונודרמה	— (30×2)	— 60 נקודות
פרק שני	— שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20)	— (20×2)	— <u>40 נקודות</u>
		סה"כ	— 100 נקודות

ג. <u>חומר עזר מותר בשימוש</u>: (1) רשימה מודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי, לפי בחירת התלמיד.

ד. <u>הוראות מיוחדות</u>: (1) <u>חובה</u> לצרף למחברת הבחינה את הרשימה המודפסת של היצירות שנלמדו בכיתה.
(2) <u>אין</u> לחזור ולהדגים בתשובות שונות על פי אותה יצירה.

כתוב <u>במחברת הבחינה בלבד</u>, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב <u>כטיוטה</u> (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון — סיפורת (מעשה חכמים, סיפור קצר), דרמה ומונודרמה (60 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-12 (לכל שאלה — 30 נקודות).

מעשה חכמים

1. קרא את מעשה החכמים "מר עוקבא" שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

מַר עוּקְבָא — הָיָה עָנִי בִּשְׁכוּנָתוֹ,
וְהָיָה רָגִיל כָּל יוֹם לְזָרֹק לוֹ אַרְבָּעָה זוּזִים בְּצִנּוֹר הַדֶּלֶת.
פַּעַם אַחַת אָמַר [הֶעָנִי]: אֵלֵךְ וְאֶרְאֶה מִי עוֹשֶׂה עִמִּי טוֹבָה זוֹ.
אוֹתוֹ הַיּוֹם שָׂהָה מַר עוּקְבָא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הַרְבֵּה, וְהָלְכָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ.
כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָם הֶעָנִי שֶׁהִטּוּ עַצְמָם לַדֶּלֶת — יָצָא אַחֲרֵיהֶם.
בָּרְחוּ וְנִכְנְסוּ שְׁנֵיהֶם לְתַנּוּר גָּרוּף.
נִכְוּוּ רַגְלָיו שֶׁל מַר עוּקְבָא.
אָמְרָה לוֹ אִשְׁתּוֹ: תֵּן אֶת רַגְלֶיךָ עַל רַגְלַי.
חָלְשָׁה דַּעְתּוֹ.
אָמְרָה לוֹ: אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וַהֲנָאָתִי קְרוֹבָה [לָעֲנִיִּים].

מעשה החכמים מסתיים בדבריה של האישה "אֲנִי מְצוּיָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת וַהֲנָאָתִי קְרוֹבָה [לָעֲנִיִּים]".

הסבר את דברי האישה, וכְתוב את התרומה של דבריה להבנה של עלילת הסיפור.

שים לב: אין להדגים בתשובות שונות על פי אותה היצירה.

סיפור קצר

2. "יד ושם" / אהרן מגד

מוטיבים, סמלים, אנלוגיה בין דמויות, שמות הדמויות והמראה החיצוני שלהן — כל אלה הם אמצעים לעיצוב דמויות ביצירות רבות.

בחר בשלושה מן האמצעים האלה, והסבר מה הם מלמדים על הדמות של סבא זיסקינד.

/המשך בעמוד 3/

3. "המחרוזת" / גי דה־מופסאן

בסיפור "המחרוזת" טעות של אחת מן הדמויות קובעת את כל מהלך חייה.

הסבר והדגם קביעה זו, על פי עלילת הסיפור.

4. "יד ושם" / אהרן מגד **או** "המחרוזת" / גי דה־מופסאן **או** סיפור קצר אחר

בסיפורים רבים הדמות המרכזית מאופיינת באמצעות המראֶה החיצוני שלה, ההתנהגות שלה, המחשבות שלה ותיאורי הסביבה המקיפה אותה.

בחר בדמות המרכזית מסיפור קצר שלמדת, ותאר אותה באמצעות שלושה מן המאפיינים האלה.

דרמה

5. "בעלת הארמון" / לאה גולדברג

לפניך תיאור התפאורה הפותח את המחזה "בעלת הארמון". קרא את התיאור, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

אולם הספרייה בארמון. ארונות ספרים לאורך הכתלים. תמונות עתיקות ושטיחי קיר. חלון אחד עם וילאות כבדים (הפתוחים עתה). שני שולחנות לא גדולים וכורסאות עמוקות [...] על אחד השולחנות קומקום חשמלי וכלי תה לשניים. על השני [...] טלפון. סולם ספרנים ליד ארון הספרים מימין. מעל לשטיח הקיר בין ארונות הספרים במרכז שעון עתיק עם קוקייה. דלתות מימין ומשמאל. ערב בחוץ. גשם וסערה [...] רעמים וברקים.

א. הסבר כיצד הפריטים המודגשים בקו רומזים על עלילת המחזה. (15 נקודות)

ב. הארמון מייצג את החיים של זאברודסקי ואת תפיסת עולמו. הסבר והדגם קביעה זו.

בסס את תשובתך על הפריטים האלה: ארונות ספרים, תמונות עתיקות, שעון קוקייה עתיק.

(15 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

6. "ילדי הצל" / בן־ציון תומר

הצל, הים ובובת הכלב הם סמלים במחזה "ילדי הצל".

תאר כל אחד מן הסמלים האלה במחזה, והסבר את הקשר של כל אחד מן הסמלים לדמות מרכזית במחזה.

7. "אנטיגונה" / סופוקלס

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. מהו הקונפליקט המרכזי בטרגדיה "אנטיגונה"? תאר מפגש בין שתי דמויות בטרגדיה שמשקף את הקונפליקט הזה. (15 נקודות)

ב. הסבר אם הקונפליקט המרכזי נפתר במהלך המחזה. (15 נקודות)

8. "בית בובות" / הנריק איבסן

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. תאר את תהליך השינוי של נורה במחזה, והסבר את הגורמים לשינוי זה. (15 נקודות)

ב. הדלת והמעיל מסמלים את תהליך השינוי של נורה.

הסבר והדגם קביעה זו, על פי אחד מן הסמלים האלה. (15 נקודות)

9. "אויב העם" / הנריק איבסן

מהלך חייו של ד"ר שטוקמן מושפע מן האופי שלו, מן הפעולות שהוא עושה ומן החברה סביבו.

הסבר והדגם קביעה זו, על פי עלילת המחזה.

/המשך בעמוד 5/

10. "ביקור הגברת הזקנה" / פרידריך דירמנט

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. יש הטוענים כי הגברת הזקנה היא סמל לכוח של הכסף בחברה המודרנית.
הסבר את הטענה, ובסס את דבריך על שתי דוגמאות מן המחזה. (15 נקודות)

ב. תאר את התגובות של שניים מתושבי גילן למשמע ההבטחות של קלייר, והסבר את הביקורת של המחזאי הנרמזת בתגובות אלה. (15 נקודות)

מונודרמה

11. "לרקוד עם אבא" / איציק ויינגרטן

תאר את מערכת היחסים בין הבן ובין אביו, והסבר כיצד המוות של האבא משפיע על הבן.

12. "אחת זקנה" / נאווה סמל

ענה על שני הסעיפים א-ב.

א. כשחנה מדברת לפני הילדים בבית הספר היא אומרת:
גם שקט הוא מין רעש שיכול להחריש את האוזניים.
על פי הדברים האלה, הסבר את הקושי של חנה. (12 נקודות)

ב. תאר שני קשיים נוספים שחנה מספרת עליהם לילדים, והסבר את ההתמודדות של חנה עם הקשיים האלה. (18 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

פרק שני — שירה (פיוט, שירת ימי הביניים, השירה העברית במאה ה־20) (40 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 13-19 (לכל שאלה — 20 נקודות).

פיוט

13. קרא את הפיוט שלפניך, וענה על שני הסעיפים א-ב שאחריו.

יְדִיד נֶפֶשׁ / אלעזר אזיכרי

יְדִיד נֶפֶשׁ אָב הָרַחְמָן, מְשׁוֹךְ עַבְדְּךָ אֶל רְצוֹנֶךָ,
יָרוּץ עַבְדְּךָ כְּמוֹ אַיָּל, יִשְׁתַּחֲוֶה מוּל הֲדָרֶךָ,
כִּי יֶעֱרַב לוֹ יְדִידוּתֶךָ מִנֹּפֶת צוּף וְכָל טָעַם.

הָדוּר, נָאֶה, זִיו הָעוֹלָם, נַפְשִׁי חוֹלַת אַהֲבָתֶךָ;
אָנָּא אֵ־ל נָא רְפָא נָא לָהּ בְּהַרְאוֹת לָהּ נֹעַם זִיוֶךָ;
אָז תִּתְחַזֵּק וְתִתְרַפֵּא וְהָיְתָה לָהּ שִׂמְחַת עוֹלָם.

וָתִיק יֶהֱמוּ רַחֲמֶיךָ וְחוּס נָא עַל בֵּן אוֹהֲבֶךָ,
כִּי זֶה כַּמֶּה נִכְסַף נִכְסַף לִרְאוֹת בְּתִפְאֶרֶת עֻזֶּךָ,
אָנָּא, אֵלִי, מַחְמַד לִבִּי, חוּשָׁה נָא, וְאַל תִּתְעַלָּם.

הִגָּלֵה נָא וּפְרֹשׂ, חָבִיב, עָלַי אֶת סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ,
תָּאִיר אֶרֶץ מִכְּבוֹדֶךָ, נָגִילָה וְנִשְׂמְחָה בָּךְ.
מַהֵר, אָהוּב, כִּי בָא מוֹעֵד, וְחָנֵּנִי כִּימֵי עוֹלָם.

א. הצג שתיים מן הבקשות שהדובר בפיוט מבקש מן הקב"ה, והסבר את הקשר של הבקשות האלה לרעיון המרכזי בפיוט. (13 נקודות)

ב. בחר בכינוי אחד מן הפיוט, והסבר את התרומה שלו לעיצוב הרעיון המרכזי בפיוט. (7 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

שירת ימי הביניים

14. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

יְדַעְתַּנִי בְּטֶרֶם תִּצְרֵנִי / ר' יהודה הלוי

יְדַעְתַּנִי בְּטֶרֶם תִּצְרֵנִי, / וְכָל עוֹד רוּחֲךָ בִי – תִּצְרֵנִי.
הַיֵּשׁ לִי מַעֲמָד, אִם תֶּהְדְּפֵנִי, / וְאִם לִי מַהֲלָךְ, אִם תַּעְצְרֵנִי?
וּמָה אֹמַר? – וּמַחְשָׁבִי בְיָדְךָ! / וּמָה אוּכַל עֲשׂה עַד תַּעְזְרֵנִי?
דְּרַשְׁתִּיךָ בְּעֵת רָצוֹן – עֲנֵנִי / וְכַצְּנָה רְצוֹנְךָ תַּעְטְרֵנִי,
וְהָקִימֵנִי לְשַׁחֵר אֶת דְּבִירְךָ / וְאֶת שִׁמְךָ לְבָרֵךְ עוֹרְרֵנִי!

הסבר שתיים מן השאלות הרטוריות בשיר, וכתוב מה הן מלמדות על היחס של הדובר לאלוקים.

15. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁפַל רוּחַ / ר' שלמה אבן־גבירול

שְׁפַל־רוּחַ, שְׁפַל־בֶּרֶךְ וְקוֹמָה, / אֲקַדֶּמְךָ בְּרֹב פַּחַד וְאֵימָה.
לְפָנֶיךָ אֲנִי נֶחְשָׁב בְּעֵינַי / כִּתוֹלַעַת קְטַנָּה בָּאֲדָמָה.
מְלוֹא עוֹלָם, אֲשֶׁר אֵין קֵץ לְגָדְלוֹ, / הֲכָמוֹנִי יְהַלֶּלְךָ, וּבַמָּה?
הֲדָרְךָ לֹא יְכִילוּן מַלְאֲכֵי־רוֹם – / וְעַל אַחַת אֲנִי כַּמָּה וְכַמָּה!
אֲשַׁחֵר אֵל בְּרֵאשִׁית רַעֲיוֹנַי / אֲשֶׁר לִשְׁמוֹ תְּהַלֵּל כֹּל נְשָׁמָה.

כיצד הדובר מתאר את עצמו בשיר? הצג אמצעי אמנותי אחד שתורם לתיאור זה,
והסבר מדוע הוא מתאר את עצמו כך.

/המשך בעמוד 8/

השירה העברית במאה ה־20

ארץ־ישראל וירושלים

16. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

אֹרֶן / לאה גולדברג

כָּאן לֹא אֶשְׁמַע אֶת קוֹל הַקּוּקִיָּה.
כָּאן לֹא יַחְבֹּשׁ הָעֵץ מִצְנֶפֶת שֶׁלֶג,
אֲבָל בְּצֵל הָאֳרָנִים הָאֵלֶּה
כָּל יַלְדוּתִי שֶׁקָּמָה לִתְחִיָּה.

צִלְצוּל הַמַּחֲטִים: הָיֹה הָיָה –––
אֶקָּרֵא מוֹלֶדֶת לְמֶרְחַב־הַשֶּׁלֶג,
לְקֶרַח יְרַקְרַק כּוֹבֶל־הַפֶּלֶג,
לְלָשׁוֹן הַשִּׁיר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה.

אוּלַי רַק צַפְרֵי־מַסָּע יוֹדְעוֹת –
כְּשֶׁהֵן תְּלוּיוֹת בֵּין אֶרֶץ וְשָׁמַיִם –
אֶת זֶה הַכְּאֵב שֶׁל שְׁתֵּי הַמּוֹלָדוֹת.

אִתְּכֶם אֲנִי נִשְׁתַּלְתִּי פַּעֲמַיִם,
אִתְּכֶם אֲנִי צָמַחְתִּי, אֳרָנִים,
וְשָׁרְשַׁי בִּשְׁנֵי נוֹפִים שׁוֹנִים.

הסבר את המטפורה "תלויות בין ארץ ושמים" (בית שלישי), וכתוב כיצד מטפורה זו משקפת את התחושות של הדוברת.

/המשך בעמוד 9/

שירים בצל השואה

17. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

נְצוֹל / לאה איני

אָבִי מִתְקַשֵּׁר לַמִּסְפָּר הַצָּלוּב לוֹ עַל זְרוֹעַ
וּמַקְשִׁיב־מַקְשִׁיב כְּדָרוּךְ
בָּאֹזֶן הַשְּׂמָאלִית אֵינוֹ מַקְשִׁיב
זֵכֶר לַסְּטִירָה מִכַּפּוֹ שֶׁל אֶס.אֶס.
בָּאֹזֶן הַזּוֹ הוּא שׁוֹמֵעַ
שׁוֹמֵעַ כְּמַחֲרִישׁ
אַךְ אֶת הָאֹזֶן הַבְּרִיאָה הוּא עוֹשֶׂה כַּאֲפַרְכֶּסֶת
לַסִּיּוּטִים שֶׁבָּאִים לוֹ
מִדּוֹרָה, מִבּוּנָה, מֵאַוּשְׁוִיץ
בְּקִרּוֹנוֹת
אָבִי צוֹרֵחַ אַחַת לְשָׁבוּעַ כְּאוֹמֵר –
שְׁלוֹמִי טוֹב
וְאַחַר כָּךְ הוּא הוֹפֵךְ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַכַּר הָרָטֹב
וְנִרְדָּם עַל צִדּוֹ הַיְמָנִי
נוֹתֵן אֶת אָזְנוֹ הַמֻּתָּה לְבִכְיִי
בְּכִיִּי הַמְהַלֵּךְ עַל בְּהוֹנוֹת.

הסבר את המטפורה בשתי השורות הראשונות בשיר, וכתוב מה אפשר ללמוד ממנה על האבא של הדוברת.

/המשך בעמוד 10/

זוגיות ואהבה

18. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

שְׁלוֹמִי / זלדה

שְׁלוֹמִי קָשׁוּר בְּחוּט
אֶל שְׁלוֹמֵךְ.

וְהַחַגִּים הָאֲהוּבִים
וּתְקוּפוֹת הַשָּׁנָה הַנִּפְלָאוֹת
עִם אוֹצַר הָרֵיחוֹת, הַפְּרָחִים,
הַפְּרִי, הֶעָלִים וְהָרוּחוֹת,
וְעִם הָעֲרָפֶל וְהַמָּטָר,
הַשָּׁלֶג הַפִּתְאֹמִי
וְהַטַּל,
תְּלוּיִים עַל חוּט הַכְּמִיהָה.

אֲנִי וְאַתָּה וְהַשַּׁבָּת.
אֲנִי וְאַתָּה וְחַיֵּינוּ
בַּגְּלְגּוּל הַקּוֹדֵם.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַשֶּׁקֶר.
וְהַפַּחַד.
וְהַקְּרָעִים.
אֲנִי וְאַתָּה
וּבוֹרֵא הַשָּׁמַיִם שֶׁאֵין לָהֶם
חוֹף.

אֲנִי וְאַתָּה
וְהַחִידָה.
אֲנִי וְאַתָּה
וְהַמָּוֶת.

מערכת היחסים המתוארת בשיר בין בני הזוג מיוצגת במילים החוזרות ונשנות "אני ואתה".
בכל אחת מן החזרות מצטרף אל מערכת היחסים שותף אחר.
בחר בשלוש מן החזרות "אני ואתה ו...". כתוב מי הוא השותף במערכת היחסים בין בני הזוג בכל אחת מן החזרות שבחרת, והסבר את תפקיד השותף במערכת היחסים הזאת.

/המשך בעמוד 11/

אדם וזהותו

19. קרא את השיר שלפניך, וענה על השאלה שאחריו.

דוּ־רֶגֶל / דן פגיס

דּוּ־רֶגֶל הוּא חַי מְשֻׁנֶּה לְמַדַּי:
בִּבְשָׂרוֹ הוּא שְׁאֵר
לִשְׁאָר הַחַיּוֹת הַטּוֹרְפוֹת, אַךְ רַק הוּא
מְבַשֵּׁל חַיּוֹת, מְפַלְפֵּל חַיּוֹת,
רַק הוּא לוֹבֵשׁ חַיּוֹת, נוֹעֵל חַיּוֹת.
רַק הוּא חוֹשֵׁב
שֶׁהוּא זָר בָּעוֹלָם, רַק הוּא מוֹחֶה
עַל מַה שֶּׁנִּגְזַר, רַק הוּא צוֹחֵק,
וּמַפְלִיא עוֹד יוֹתֵר, רַק הוּא
רוֹכֵב מֵרְצוֹנוֹ עַל אוֹפַנּוֹעַ.
יֵשׁ לוֹ עֶשְׂרִים אֶצְבָּעוֹת,
שְׁתֵּי אָזְנַיִם,
מֵאָה לְבָבוֹת.

"אופנוע" ו"מאה לבבות" הם סמלים. הסבר את התרומה של כל אחד מן הסמלים האלה להבנת המשמעות של השיר.

בהצלחה!
זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך